

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (četrti senat)

z dne 11. septembra 2019*

„Predhodno odločanje – Načela prava Unije – Procesna avtonomija – Načeli enakovrednosti in učinkovitosti – Načelo pravne varnosti – Pravnomočnost – Vračilo dajatev, ki jih je država članica pobrala v nasprotju s pravom Unije – Pravnomočna sodna odločba, s katero je naloženo plačilo dajatve, ki ni združljiva s pravom Unije – Predlog za revizijo take sodne odločbe – Rok za vložitev tega predloga“

V zadevi C-676/17,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Curtea de Apel Ploiești (pritožbeno sodišče v Ploieștiju, Romunija) z odločbo z dne 5. oktobra 2017, ki je na Sodišče prispela 1. decembra 2017, v postopku

Oana Mădălina Călin

proti

Direcția Regională a Finanțelor Publice Ploiești – Administrația Județeană a Finanțelor Publice Dâmbovița,

Statul Român – Ministerul Finanțelor Publice,

Administrația Fondului pentru Mediu,

SODIȘČE (četrti senat),

v sestavi M. Vilaras, predsednik senata, K. Jürimäe (poročevalka), sodnica, D. Šváby, S. Rodin in N. Piçarra, sodniki,

generalni pravobranilec: M. Bobek,

sodna tajnica: R. Șereș, administratorka,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 28. novembra 2018,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

– za romunsko vlado sprva R. H. Radu, C. M. Florescu in R. I. Hațieganu, agenti, nato C. R. Canțâr, C. M. Florescu in R. I. Hațieganu, agenti,

* Jezik postopka: romunščina.

– za Evropsko komisijo A. Armenia in C. Perrin, agentki,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 5. februarja 2019

izreka naslednjo

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 4(3) PEU, člena 110 PDEU, členov 17, 20, 21 in 47 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (v nadaljevanju: Listina) ter načel lojalnega sodelovanja, enakovrednosti, učinkovitosti in pravne varnosti.
- 2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med Oano Mădălino Călin na eni strani ter Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice Ploiești – Administrația Județeană a Finanțelor Publice Dâmbovița (regionalni direktorat za javne finance v Ploieștiju – okrajna uprava za javne finance v Dâmboviți, Romunija), Statul Român – Ministerul Finanțelor Publice (Romunska država – ministrstvo za javne finance) in Administrația Fondului pentru Mediu (uprava okoljskega sklada, Romunija) na drugi strani glede pravnega sredstva za dosego revizije pravnomočne sodne odločbe, s katero je bil predlog za revizijo, vložen zoper drugo pravnomočno sodno odločbo, v kateri je bilo O. M. Călin naloženo plačilo okoljske takse, za katero je bilo pozneje razsojeno, da ni združljiva s pravom Unije, razglašen za nedopustnega, ker ni bil vložen pravočasno.

Pravni okvir

- 3 Člen 21 Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004 (zakon št. 554/2004 o upravnem sporu) z dne 2. decembra 2004 (*Monitorul Oficial al României*, del I, št. 1154 z dne 7. decembra 2004), naslovljen „Izredna pravna sredstva“, je določal:

„(1) Zoper pravnomočne in neizpodbojne odločbe sodišč v upravnem sporu je mogoče vložiti pravna sredstva, določena v zakoniku o civilnem postopku.

(2) Razlog za revizijo so poleg razlogov, določenih z zakonikom o civilnem postopku, pravnomočne in neizpodbojne sodbe, s katerimi je kršeno načelo primarnosti prava [Unije], ki ga ureja člen 148(2) romunske ustave, kakor je bila spremenjena, v povezavi s členom 20(2) te ustave. Predlog za revizijo je treba vložiti v 15 dneh od vročitve sodbe, ki se z odstopanjem od določbe iz člena 17(3) na podrobno obrazloženo zahtevo zainteresirane stranke opravi v 15 dneh od izreka odločbe. Predlog za revizijo se obravnava po nujnem postopku in prednostno, najpozneje v 60 dneh od vložitve.“

- 4 Iz predloga za sprejetje predhodne odločbe je razvidno, da je Curtea Constituțională (ustavno sodišče, Romunija) s sodbo št. 1609/2010 z dne 9. decembra 2010 razglasilo člen 21(2), drugi stavek, zakona št. 554/2004 za protiustaven.
- 5 Predložitveno sodišče v bistvu navaja, da imata samo prvi in tretji stavek člena 21(2) zakona št. 554/2004 še vedno pravne učinke. Nasprotno pa drugi stavek te določbe, ki se nanaša na rok za vložitev predloga za revizijo, nima več takih učinkov.

- 6 Înalta Curte de Casație și Justiție (vrhovno kasacijsko sodišče, Romunija) je s sodbo št. 45/2016 z dne 12. decembra 2016, objavljeno v *Monitorul Oficial al României* 23. maja 2017, razsodilo, da je rok za vložitev predloga za revizijo na podlagi člena 21(2) zakona št. 554/2004 en mesec od datuma vročitve pravnomočne odločbe, katere revizija se zahteva.
- 7 Člen 509 Codul de procedură civilă (zakonik o civilnem postopku), naslovljen „Predmet in razlogi za revizijo“, v odstavku 1 določa:
- „(1) Revizijo odločbe, s katero je odločeno po vsebini ali ki se nanaša na vsebino [...], je mogoče zahtevati, če:
- [...]
11. [je] po tem, ko je odločba postala pravnomočna, Curtea Constituțională (ustavno sodišče) odločilo o ugovoru, vloženi v tej zadevi, pri čemer je določbo, v zvezi s katero je bil vloženi ta ugovor, razglasilo za protiustavno.“
- 8 Člen 511(3) zakonika o civilnem postopku, naslovljen „Rok za vložitev“, določa:
- „Glede razlogov, določenih v členu 509(1), točki 10 in 11, je rok tri mesece od datuma objave odločbe Evropskega sodišča za človekove pravice ali odločbe Curtea Constituțională (ustavno sodišče) v *Monitorul Oficial al României*, del I.“

Spor o glavni stvari in vprašanje za predhodno odločanje

- 9 O. M. Călin, romunska državljanica, je 12. aprila 2013 kupila rabljeno motorno vozilo iz Nemčije. Serviciul Public Comunitar Regim Permisi de Conducere și Înmatriculare a Vehiculelor Târgoviște (javna služba za izdajo vozniških dovoljenj in registracijo vozil v Târgoviștu, Romunija) je registracijo tega vozila v Romuniji pogojevala s plačilom okoljske takse za motorna vozila v znesku 968 romunskih levov (RON) (približno 207 EUR). O. M. Călin je ta znesek plačala.
- 10 O. M. Călin je pri Tribunalul Dâmbovița – Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal (okrožno sodišče v Dâmboviți, drugi civilni senat za upravne in davčne spore, Romunija) vložila tožbo za vračilo tega zneska z obrazložitvijo, da naložitev take okoljske takse ni bila združljiva s pravom Unije.
- 11 S sodbo z dne 15. maja 2014 je to sodišče tožbo zavrnilo.
- 12 O. M. Călin je 28. aprila 2015 pri navedenem sodišču vložila prvi predlog za revizijo te sodbe, pri čemer se je sklicevala na sodbo z dne 14. aprila 2015, Manea (C-76/14, EU:C:2015:216), v kateri naj bi Sodišče ugotovilo, da je bila ta okoljska taksa določena v nasprotju s pravom Unije. Ta predlog za revizijo je bil s sodbo z dne 16. junija 2015 zavrjen.
- 13 O. M. Călin je 17. avgusta 2016 pri Tribunalul Dâmbovița – Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal (okrožno sodišče v Dâmboviți, drugi civilni senat za upravne in davčne spore) vložila drugi predlog za revizijo sodbe z dne 15. maja 2014. Ta predlog za revizijo je temeljil na sodbi z dne 9. junija 2016, Budișan (C-586/14, EU:C:2016:421), in na členu 21(2) zakona št. 554/2004, s katerim bi morala biti omogočena revizija pravnomočnih sodb, izdanih v nasprotju s pravom Unije. Navedeno sodišče je s sodbo z dne 11. oktobra 2016 temu predlogu za revizijo ugodilo in odredilo vračilo okoljske takse skupaj z obrestmi.

- 14 Regionalni direktorat za javne finance v Ploieștiju – okrajna uprava za javne finance Dâmboviți je zoper to sodbo vložil pritožbo pri Curtea de Apel Ploiești (pritožbeno sodišče v Ploieștiju, Romunija).
- 15 S sodbo z dne 16. januarja 2017 je to sodišče razveljavilo sodbo Tribunalul Dâmbovița – Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal (okrožno sodišče v Dâmboviți, drugi civilni senat za upravne in davčne spore) z dne 11. oktobra 2016, ker je menilo, da je bil drugi predlog za revizijo vložen po poteku enomesečnega roka, ki začne teči od datuma vročitve pravnomočne sodbe, katere revizija se zahteva. Ta rok, ki naj bi izhajal iz sodbe št. 45/2016, naj bi bil obvezen za vsa romunska sodišča od trenutka objave te sodbe v *Monitorul Oficial al României*. Sodba, katere revizija se je zahtevala, je bila O. M. Călin vročena 26. maja 2014, medtem ko je bil predlog za revizijo vložen 17. avgusta 2016.
- 16 Predmet spora v postopku v glavni stvari je predlog za revizijo sodbe z dne 16. januarja 2017, ki ga je O. M. Călin vložila pri predložitvenem sodišču. Ta predlog po eni strani temelji na kršitvi načela prepovedi retroaktivnosti zakona, ker je bila sodba z dne 9. junija 2016, Budișan (C-586/14, EU:C:2016:421), sprejeta po tem, ko je nacionalna sodba, katere revizija se zahteva, postala pravnomočna. Po drugi strani se navedeni predlog opira na kršitev načela lojalnega sodelovanja, ki je zagotovljeno v členu 4(3) PDEU, s strani Curtea de Apel Ploiești (pritožbeno sodišče v Ploieștiju).
- 17 V tem okviru predložitveno sodišče dvomi o združljivosti sodbe št. 45/2016 z načeloma pravne varnosti in lojalnega sodelovanja ter z načeloma enakovrednosti in učinkovitosti.
- 18 V zvezi s tem predložitveno sodišče poudarja, da se okoliščine spora o glavni stvari razlikujejo od tistih v zadevi, v kateri je bila izrečena sodba z dne 6. oktobra 2015, Târșia (C-69/14, EU:C:2015:662), v kateri naj bi Sodišče ugotovilo, da pravo Unije ne nasprotuje temu, da ni postopka revizije pravnomočne sodne odločbe, kadar se ugotovi, da ta odločba ni združljiva z razlago prava Unije. Predložitveno sodišče namreč trdi, da v postopku v glavni stvari – drugače kot v navedeni zadevi – obstaja možnost doseči revizijo pravnomočne nacionalne sodne odločbe, ki je bila izdana v nasprotju s pravom Unije.
- 19 To sodišče opozarja, da je ob neobstoju ureditve Unije na področju vračila neupravičeno pobranih dajatev naloga vsake države članice, da v skladu z načelom procesne avtonomije določi postopkovna pravila glede pravnih sredstev, namenjenih zagotavljanju varstva pravic, ki jih imajo davčni zavezanci na podlagi prava Unije. S temi postopkovnimi pravili pa bi bilo treba vedno spoštovati načelo lojalnega sodelovanja, načeli enakovrednosti in učinkovitosti ter načelo pravne varnosti.
- 20 V obravnavanem primeru naj člen 21(2) zakona št. 554/2004 ne bi določal nobenega roka za vložitev predloga za revizijo, saj naj bi tak rok izhajal le iz sodbe št. 45/2016.
- 21 Vendar predložitveno sodišče trdi, da bi se z uporabo navedenega roka povzročilo, da O. M. Călin ne bi bilo mogoče vrniti dajatve, pobrane v nasprotju s pravom Unije. O. M. Călin naj namreč ne bi imela nobenega drugega nacionalnega procesnega sredstva za dosego vračila te dajatve.

- 22 V teh okoliščinah je predložitveno sodišče prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo to vprašanje za predhodno odločanje:

„Ali je člen 4(3) PEU, ki se nanaša na načelo lojalnega sodelovanja, člene 17, 20, 21 in 47 [Listine], člen 110 PDEU, načelo pravne varnosti ter načeli enakovrednosti in učinkovitosti, ki izhajata iz načela procesne avtonomije, mogoče razlagati tako, da nasprotujejo nacionalni ureditvi, in sicer členu 21(2) [zakona št. 554/2004], kot se razlaga s sodbo [št. 45/2016], ki za vložitev predloga za revizijo na podlagi določb člena 21(2) zakona [št. 554/2004] določa enomesečni rok od datuma vročitve pravnomočne sodne odločbe, katere revizija se zahteva?“

Vprašanje za predhodno odločanje

- 23 Predložitveno sodišče želi z vprašanjem v bistvu izvedeti, ali je treba pravo Unije, zlasti načeli enakovrednosti in učinkovitosti, razlagati tako, da nasprotuje nacionalni določbi, kakršna je ta, ki jo je s sodbo razlagalo nacionalno sodišče, ki za vložitev predloga za revizijo pravnomočne sodne odločbe, izdane v nasprotju s pravom Unije, določa enomesečni prekluzivni rok, ki teče od vročitve odločbe, katere revizija se zahteva.
- 24 Najprej je treba poudariti, da je iz spisa, s katerim razpolaga Sodišče, razvidno, da je bilo O. M. Călin naloženo plačilo okoljske takse za motorna vozila, medtem ko je Sodišče v sodbi z dne 9. junija 2016, Budişan (C-586/14, EU:C:2016:421), v bistvu razsodilo, da je treba člen 110 PDEU razlagati tako, da nasprotuje dajatvi, kakršna je ta okoljska taksa.
- 25 V zvezi s tem je iz ustaljene sodne prakse razvidno, da je pravica pridobiti vračilo dajatev, ki jih je država članica pobrala v nasprotju s pravili prava Unije, posledica in dopolnilo pravic, ki jih posameznikom zagotavljajo predpisi prava Unije, s katerimi so take dajatve prepovedane, kot jih je razložilo Sodišče. Države članice so torej načeloma dolžne vrniti dajatve, ki so jih pobrale v nasprotju s pravom Unije (glej v tem smislu sodbe z dne 9. novembra 1983, San Giorgio, 199/82, EU:C:1983:318, točka 12; z dne 19. julija 2012, Littlewoods Retail in drugi, C-591/10, EU:C:2012:478, točka 24, ter z dne 6. oktobra 2015, Târşia, C-69/14, EU:C:2015:662, točka 24).
- 26 Vendar je treba opozoriti na pomembnost načela pravnomočnosti tako v pravnem redu Unije kot v nacionalnih pravnih redih. Za zagotovitev stabilnosti prava in pravnih razmerij ter učinkovitega izvajanja sodne oblasti je namreč pomembno, da sodnih odločb, ki so postale pravnomočne po tem, ko so bila izčrpana vsa razpoložljiva pravna sredstva, ali po tem, ko so se iztekli roki zanje, ni več mogoče izpodbijati (sodbe z dne 10. julija 2014, Impresa Pizzarotti, C-213/13, EU:C:2014:2067, točka 58; z dne 6. oktobra 2015, Târşia, C-69/14, EU:C:2015:662, točka 28, in z dne 29. julija 2019, Hochtief Solutions Magyarországi Fióktelepe, C-620/17, EU:C:2019:630, točka 54).
- 27 Zato pravo Unije nacionalnega sodišča ne zavezuje, da ne uporabi nacionalnih postopkovnih pravil, v skladu s katerimi postane sodna odločba pravnomočna, čeprav bi bilo tako mogoče odpraviti nacionalni položaj, ki s tem pravom ni združljiv (sodbe z dne 10. julija 2014, Impresa Pizzarotti, C-213/13, EU:C:2014:2067, točka 59; z dne 6. oktobra 2015, Târşia, C-69/14, EU:C:2015:662, točka 29, in z dne 29. julija 2019, Hochtief Solutions Magyarországi Fióktelepe, C-620/17, EU:C:2019:630, točka 55).

- 28 Sodišče je namreč odločilo, da pravo Unije ne zahteva, da mora nacionalni sodni organ zato, da bi upošteval razlago upoštevnih določb tega prava, ki jo je podalo Sodišče, načeloma spremeniti pravnomočno odločbo (glej v tem smislu sodbe z dne 10. julija 2014, *Impresa Pizzarotti*, C-213/13, EU:C:2014:2067, točka 60; z dne 6. oktobra 2015, *Târșia*, C-69/14, EU:C:2015:662, točka 38, in z dne 29. julija 2019, *Hochtief Solutions Magyarországi Fióktelepe*, C-620/17, EU:C:2019:630, točka 56).
- 29 Če pa nacionalna postopkovna pravila, ki se uporabijo, vsebujejo možnost, da nacionalno sodišče pod določenimi pogoji spremeni pravnomočno odločbo, da bi položaj postal združljiv z nacionalnim pravom, mora ta možnost v skladu z načeloma enakovrednosti in učinkovitosti prevladati, če so ti pogoji izpolnjeni, da bi bil zadevni položaj v skladu s pravom Unije (glej v tem smislu sodbe z dne 10. julija 2014, *Impresa Pizzarotti*, C-213/13, EU:C:2014:2067, točka 62; z dne 6. oktobra 2015, *Târșia*, C-69/14, EU:C:2015:662, točka 30, in z dne 29. julija 2019, *Hochtief Solutions Magyarországi Fióktelepe*, C-620/17, EU:C:2019:630, točka 60).
- 30 V skladu z načelom lojalnega sodelovanja, uzakonjenim s členom 4(3) PEU, postopkovna pravila za pravna sredstva, katerih namen je varstvo pravic, ki jih imajo posamezniki na podlagi prava Unije, namreč ne smejo biti manj ugodna od tistih, ki se nanašajo na podobna nacionalna pravna sredstva (načelo enakovrednosti), in v praksi ne smejo onemogočiti ali pretirano otežiti uveljavljanja pravic, ki jih daje pravni red Unije (načelo učinkovitosti) (sodba z dne 24. oktobra 2018, *XC in drugi*, C-234/17, EU:C:2018:853, točka 22 in navedena sodna praksa).
- 31 Spoštovanje navedenih zahtev je treba preizkusiti ob upoštevanju položaja zadevnih pravil v celotnem postopku, poteka tega postopka in posebnosti teh pravil pred različnimi nacionalnimi sodišči (sodbi z dne 27. junija 2013, *Agrokonsulting-04*, C-93/12, EU:C:2013:432, točka 38 in navedena sodna praksa, ter z dne 24. oktobra 2018, *XC in drugi*, C-234/17, EU:C:2018:853, točka 24).
- 32 V obravnavanem primeru je iz elementov, s katerimi razpolaga Sodišče, razvidno, da je v romunskem pravu zagotovljeno pravno sredstvo, ki omogoča predlaganje revizije pravnomočnih sodb, za katere se ugotovi, da so v nasprotju s pravom Unije. Iz navedb predložitvenega sodišča izhaja, da za revizijo velja enomesečni rok, ki začne teči od vročitve sodne odločbe, katere revizija se zahteva. Navedeni rok je izhajal iz sodbe št. 45/2016, ki se je nanašala na razlago in uporabo člena 21(2) zakona št. 554/2004.
- 33 Zato je treba preučiti, ali je tak rok združljiv z načeloma enakovrednosti in učinkovitosti.

Načelo enakovrednosti

- 34 Kot je bilo opozorjeno v točki 30 te sodbe, načelo enakovrednosti nasprotuje temu, da država članica določi postopkovna pravila, ki so za pravna sredstva, katerih namen je varstvo pravic, ki jih imajo posamezniki na podlagi prava Unije, manj ugodna od tistih, ki se uporabljajo za podobna nacionalna pravna sredstva.
- 35 Zato je treba preveriti, ali je revizijo v postopku v glavni stvari mogoče šteti za podobno pravnemu sredstvu, ki temelji na kršitvi nacionalnega prava, ob upoštevanju predmeta, podlage in bistvenih elementov teh pravnih sredstev (glej v tem smislu sodbi z dne 27. junija 2013, *Agrokonsulting-04*, C-93/12, EU:C:2013:432, točka 39, ter z dne 24. oktobra 2018, *XC in drugi*, C-234/17, EU:C:2018:853, točka 27).

- 36 V zvezi s tem, kot je v bistvu poudaril generalni pravobranilec v točki 55 sklepnih predlogov, predložitveno sodišče v obrazložitvi predloga za sprejetje predhodne odločbe ne omenja obstoja revizije, ki bi temeljila na kršitvi nacionalnega prava in ki bi jo bilo mogoče šteti za podobno tisti v postopku v glavni stvari.
- 37 Komisija pa trdi, da je revizija pravnomočne sodne odločbe, s katero je bilo kršeno pravo Unije, določena v členu 21(2) zakona št. 554/2004, podobna tisti iz člena 509(1), točka 11, zakonika o civilnem postopku, ki določa možnost vložitve predloga za revizijo sodne odločbe, kadar je Curtea Constituțională (ustavno sodišče) po pravnomočnosti sodbe odločilo o ugovoru protiustavnosti, vložinem v tej zadevi, pri čemer je določbo, v zvezi s katero je bil vložen ta ugovor, razglasilo za protiustavno.
- 38 Vendar Komisija meni, da je načelo enakovrednosti v obravnavanem primeru kršeno, ker so postopkovna pravila, ki se uporabljajo za pravna sredstva, ki temeljijo na členu 509(1), točka 11, zakonika o civilnem postopku, ugodnejša od tistih, ki se uporabljajo za predlog za revizijo, vložen na podlagi člena 21(2) zakona št. 554/2004. Komisija namreč meni, da medtem ko je prvo pravno sredstvo mogoče vložiti v roku treh mesecev od datuma objave sodbe Curtea Constituțională (ustavno sodišče), s katero je bila ugotovljena protiustavnost nacionalne določbe, pa je treba drugo pravno sredstvo vložiti v roku enega meseca od datuma vročitve odločbe, katere revizija se zahteva.
- 39 Vendar, kot je poudaril generalni pravobranilec v točkah 71 in 77 sklepnih predlogov, v okviru člena 509(1), točka 11, zakonika o civilnem postopku je na podlagi sodbe Curtea Constituțională (ustavno sodišče), s katero je bila ugotovljena protiustavnost nacionalne določbe, mogoče ponovno obravnavati samo pravnomočno sodno odločbo, sprejeto v okviru postopka, v katerem so se stranke sklicevale na protiustavnost nacionalne določbe, medtem ko bi bilo na podlagi člena 21(2) zakona št. 554/2004 mogoče ponovno obravnavati vse pravnomočne sodne odločbe, izdane v nasprotju s pravom Unije.
- 40 Ob nejasnosti glede te zadnje točke pa Sodišče ne more odločiti o obstoju ali neobstoju podobnosti med revizijo, določeno v členu 21(2) zakona št. 554/2004, in tisto iz člena 509(1), točka 11, zakonika o civilnem postopku, tako pa tudi ne o tem, ali so zahteve, ki izhajajo iz načela enakovrednosti, v obravnavanem primeru spoštovane.
- 41 Glede na navedeno mora predložitveno sodišče ob upoštevanju sodne prakse, navedene v točki 30 te sodbe, preveriti spoštovanje načela enakovrednosti v postopku v glavni stvari, pri čemer je treba opozoriti, da to sodišče ohranja možnost, da predloži nov predlog za sprejetje predhodne odločbe, ko bo lahko Sodišču dalo vse elemente, potrebne za to, da to odloči o vprašanju spoštovanja načela enakovrednosti (glej v tem smislu sklep z dne 12. maja 2016, Security Service in drugi, od C-692/15 do C-694/15, EU:C:2016:344, točka 30 in navedena sodna praksa).

Načelo učinkovitosti

- 42 Glede načela učinkovitosti je treba opozoriti, da je treba v skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča vsak primer, v katerem se zastavi vprašanje, ali neka nacionalna postopkovna določba onemogoča ali pretirano otežuje uporabo prava Unije, preizkusiti ob upoštevanju položaja te določbe v celotnem postopku ter poteka postopka in njegovih posebnosti pred različnimi nacionalnimi sodišči. S tega vidika je treba med drugim po potrebi upoštevati varstvo pravice do obrambe, načelo pravne varnosti in učinkovit potek postopka (sodbe z dne 14. junija 2012, Banco Español de

Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, točka 49; z dne 22. februarja 2018, INEOS Köln, C-572/16, EU:C:2018:100, točka 44, ter z dne 24. oktobra 2018, XC in drugi, C-234/17, EU:C:2018:853, točka 49).

- 43 Natančneje, v zvezi s prekluzivnimi roki je Sodišče razsodilo, da je določitev razumnih prekluzivnih rokov v interesu pravne varnosti združljiva z načelom učinkovitosti (glej v tem smislu sodbo z dne 16. decembra 1976, Rewe-Zentralfinanz in Rewe-Zentral, 33/76, EU:C:1976:188, točka 5; z dne 10. julija 1997, Palmisani, C-261/95, EU:C:1997:351, točka 28; z dne 29. oktobra 2015, BBVA, C-8/14, EU:C:2015:731, točka 28, in z dne 22. februarja 2018, INEOS Köln, C-572/16, EU:C:2018:100, točka 47).
- 44 V obravnavanem primeru, kot izhaja iz elementov spisa, s katerimi razpolaga Sodišče, je Curtea de Apel Ploiești (pritožbeno sodišče v Ploieștiju) v skladu s sodbo št. 45/2016 ugotovilo, da drugi predlog za revizijo, ki ga je vložila O. M. Călin, ni bil vložen pravočasno. V skladu s to sodbo je bil rok za vložitev predloga za revizijo en mesec od takrat, ko je bila O. M. Călin vročena sodba z dne 15. maja 2014, katere revizija se zahteva.
- 45 Zato je treba preveriti razumnost takega roka, ob izteku katerega posameznik ne more več vložiti predloga za revizijo pravnomočne sodne odločbe, izdane v nasprotju s pravom Unije.
- 46 V zvezi s tem je treba ugotoviti, da enomesečnega roka za vložitev takega predloga za revizijo pravnomočne sodne odločbe, ki je glede na naslov člena 21 zakona št. 554/2004 pravno sredstvo, ki je „izredno“, ni mogoče grajati samega po sebi.
- 47 Prekluziven rok za vložitev predloga za revizijo je namreč razumen, saj posamezniku omogoča, da presodi, ali obstajajo razlogi za vložitev predloga za revizijo pravnomočne sodne odločbe, in če je potrebno, da zoper to zadnjo pripravi predlog za revizijo. Glede tega je treba poudariti, da v tej zadevi nikakor ni bilo zatrjevano, da je enomesečni rok, ki je za to določen, nerazumen (glej po analogiji sodbo z dne 6. oktobra 2009, Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, EU:C:2009:615, točka 44).
- 48 Poleg tega je treba pojasniti, da začne rok za vložitev predloga za revizijo v postopku v glavni stvari teči z vročitvijo zadevne pravnomočne sodne odločbe strankam. Tako ni mogoče, da bi bili stranki v položaju, v katerem bi ta rok potekel, ne da bi vedeli za pravnomočno sodno odločbo (glej po analogiji sodbo z dne 6. oktobra 2009, Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, EU:C:2009:615, točka 45).
- 49 V teh okoliščinah se za dolžino roka za vložitev predloga za revizijo v postopku v glavni stvari kot tako ne zdi, da v praksi onemogoča ali pretirano otežuje vložitev predloga za revizijo pravnomočne sodne odločbe.
- 50 Glede pravil uporabe tega roka je treba opozoriti, da ima načelo pravne varnosti za posledico načelo varstva legitimnih pričakovanj in da se z njim po eni strani zahteva, da so pravna pravila jasna in natančna, ter po drugi strani, da je njihova uporaba za posameznike predvidljiva (glej v tem smislu sodbo z dne 15. februarja 1996, Duff in drugi, C-63/93, EU:C:1996:51, točka 20; z dne 10. septembra 2009, Plantanol, C-201/08, EU:C:2009:539, točka 46, ter z dne 11. junija 2015, Berlington Hungary in drugi, C-98/14, EU:C:2015:386, točka 77).

- 51 Iz predložitvene odločbe pa je razvidno, da je bil enomesečni rok za vložitev predloga za revizijo določen s sodbo št. 45/2016, ki za romunska sodišča velja od objave v *Monitorul Oficial al României*. Kot je razvidno iz pisnih odgovorov strank na vprašanje Sodišča, pa je bila ta sodba, čeprav je bila razglašena 12. decembra 2016, v *Monitorul Oficial al României* objavljena šele 23. maja 2017.
- 52 Tako sodba št. 45/2016 še ni bila objavljena v *Monitorul Oficial al României*, ko je O. M. Călin 17. avgusta 2016 vložila svoj drugi predlog za revizijo.
- 53 Ob upoštevanju teh elementov in s pridržkom preveritev, ki jih mora izvesti predložitveno sodišče, je razvidno, da je Curtea de Apel Ploiești (pritožbeno sodišče v Ploieștiju) za ugotovitev, da O. M. Călin drugega predloga za revizijo ni vložila pravočasno, uporabilo rok, ki je določen s sodbo št. 45/2016, medtem ko ta sodba še ni bila objavljena. Poleg tega iz informacij, s katerimi razpolaga Sodišče, ni razvidno, da je v trenutku, ko je O. M. Călin vložila navedeni predlog za revizijo, v romunskem pravu obstajal drug rok za vložitev takega predloga za revizijo, ki bi ga bilo mogoče šteti za jasnega, natančnega in predvidljivega v smislu sodne prakse, navedene v točki 50 te sodbe.
- 54 Vendar je med obravnavo romunska vlada navedla, da so pred objavo sodbe št. 45/2016 v *Monitorul Oficial al României* romunska sodišča za vložitev predlogov za revizijo na podlagi člena 21(2) zakona št. 554/2004 uporabljala različne roke, saj niso bila dolžna uporabiti določenega roka.
- 55 Če želi s to trditvijo romunska vlada utemeljiti uporabo rešitve iz sodbe št. 45/2016 še celo pred njeno objavo, je treba ugotoviti, da taka praksa ni bila takšna, da bi z njo pravilo o roku za vložitev predloga za revizijo postalo jasno, natančno in predvidljivo ter s tem prispevalo k doseganju cilja pravne varnosti.
- 56 Poleg tega, ker je predložitveno sodišče poudarilo, da zaradi uporabe navedenega roka s strani Curtea de Apel Ploiești (pritožbeno sodišče v Ploieștiju) O. M. Călin ni bilo mogoče vrniti dajatve, pobrane v nasprotju s pravom Unije, ker O. M. Călin ni imela nobenega drugega nacionalnega postopkovnega sredstva za doseglo vračila te dajatve, je treba opozoriti, kot je poudaril generalni pravobranilec v točki 103 sklepnih predlogov, da načelo pravnomočnosti ne nasprotuje uveljavitvi načela odgovornosti države za odločbo sodišča, ki odloča na zadnji stopnji (sodba z dne 30. septembra 2003, Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, točka 40), kakršno je predložitveno sodišče. Predvsem zaradi okoliščine, da kršitve pravic, podeljenih na podlagi prava Unije, s tako odločbo običajno ni več mogoče izpodbijati, posamezniki namreč ne smejo biti prikrajšani za možnost uveljavljanja odgovornosti države za to, da bi tako dosegli pravno varstvo svojih pravic (sodbe z dne 30. septembra 2003, Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, točka 34; z dne 6. oktobra 2015, Târșia, C-69/14, EU:C:2015:662, točka 40, ter z dne 24. oktobra 2018, XC in drugi, C-234/17, EU:C:2018:853, točka 58).
- 57 Glede na zgoraj navedeno je treba na postavljeno vprašanje odgovoriti, da:
- je treba pravo Unije, zlasti načeli enakovrednosti in učinkovitosti, razlagati tako, da načeloma ne nasprotuje nacionalni določbi, kakršna je ta, ki jo je s sodbo razlagalo nacionalno sodišče, ki za vložitev predloga za revizijo pravnomočne sodne odločbe, izdane v nasprotju s pravom Unije, določa enomesečni prekluzivni rok, ki teče od vročitve odločbe, katere revizija se zahteva;

- vendar je treba načelo učinkovitosti v povezavi z načelom pravne varnosti razlagati tako, da v okoliščinah, kakršne so te v postopku v glavni stvari, nasprotuje temu, da nacionalno sodišče za vložitev predloga za revizijo pravnomočne sodne odločbe uporabi enomesečni prekluzivni rok, kadar sodba, s katero je navedeni rok določen, v trenutku vložitve tega predloga za revizijo še ni bila objavljena v *Monitorul Oficial al României*.

Stroški

- 58 Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (četrti senat) razsodilo:

- 1. Pravo Unije, zlasti načeli enakovrednosti in učinkovitosti, je treba razlagati tako, da načeloma ne nasprotuje nacionalni določbi, kakršna je ta, ki jo je s sodbo razlagalo nacionalno sodišče, ki za vložitev predloga za revizijo pravnomočne sodne odločbe, izdane v nasprotju s pravom Unije, določa enomesečni prekluzivni rok, ki teče od vročitve odločbe, katere revizija se zahteva.**
- 2. Vendar je treba načelo učinkovitosti v povezavi z načelom pravne varnosti razlagati tako, da v okoliščinah, kakršne so te v postopku v glavni stvari, nasprotuje temu, da nacionalno sodišče za vložitev predloga za revizijo pravnomočne sodne odločbe uporabi enomesečni prekluzivni rok, kadar sodba, s katero je navedeni rok določen, v trenutku vložitve tega predloga za revizijo še ni bila objavljena v *Monitorul Oficial al României*.**

Podpisi